

MORDECAI RICHLER

EL CAS D'EN
BARNEY PANOFSKY

NOTES I POSTFACI DE MICHAEL PANOFSKY

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS
DE XAVIER PÀMIES

BARCELONA 2013

QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *Barney's Version*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 147 107
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 1997 by Mordecai Richler
© de la traducció, 2013 by Xavier Pàmies Giménez
© d'aquesta edició, 2013 by Quaderns Crema, S.A.U.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S.A.U.

ISBN: 978-84-7727-545-9
DIPÒSIT LEGAL: B. 6980-2013

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i rel·ligat*

PRIMERA EDICIÓ *abril de 2013*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

En Terry és el fibló, l'estella sota l'ungla. De fet, començo aquest nyap que és el relat verídic de la meva vida malaguanyada (violant una promesa solemne, escrivint un primer llibre a rajaploma a les meves velleses) com a resposta a les acusacions difamatòries que en Terry McIver ha fet en l'autobiografia que ha de treure ben aviat: sobre mi, sobre les meves tres dones (conegudes també com la troica d'en Barney Panofsky), sobre la naturalesa de la meva amistat amb en Boogie i, per descomptat, sobre l'escàndol que carregaré fins a la tomba com una gepa. La bufetada d'en Terry, *De temps i febres*, sortirà publicada d'aquí no gaire per The Group («the group», perdó), una petita editorial subvencionada pel govern i amb seu a Toronto que també publica una revista mensual, *the good earth*, impresa en paper reciclat, pots comptar.

En Terry McIver i jo, tots dos nascuts i criats a Montreal, vam coincidir a París a principis dels cinquanta. El pobre Terry era tolerat amb prou feines per la colla amb qui jo anava, una penya de joves escriptors escurats i calents, farts de rebre negatives de les editorials però plenament convençuts que qualsevol cosa era possible; la fama, la fortuna i tot d'admiradores guapes estaven esperant darrere la cantonada, com aquell llegendari xarlatà de la meva infància que feia propaganda dels xiclets Wrigley. El xarlatà, segons s'explicava, t'abordava al carrer dient-te que et regalava un bitllet de dòlar nou de trinca si portaves un paper de xiclet Wrigley a la butxaca. No se'm va acostar mai, aquell generós senyor Wrigley. La fama, en canvi, sí que va acabar venint a trobar uns quants de la colla: el tenaç Leo Bishinsky; en Cedric Richardson, tot i que sota un altre nom; i, per descomptat, la Clara. La Clara, que ara és objecte d'una fama pòstuma com

a icona feminista, forjada a l'enclusa de la insensibilitat xovinista masculina; la meva enclusa, segons diuen.

Jo era una anomalia; no, una anomia. Era un empresari innat. No tenia cap llicenciatura de McGill, com en Terry, ni havia estat a Harvard o a Columbia com alguns dels altres. Amb prou feines havia acabat la secundària, en què m'havia passat més estones a les taules de billar de la Royal Billiards Academy, jugant a *snooker* amb en Duddy Kravitz, que anant a classe. No sabia escriure. No pintava. No tenia pretensions artístiques de cap mena, si descomptem la meva fantasia de convertir-me en cantant i ballarí de varietats, saludant amb una inclinació del canotier el públic de l'amfiteatre mentre feia mutis amb les meves sabates de claqué i deixava l'escenari lliure per a la Peaches Browning, l'Ann Corio,¹ la Lili St. Cyr o alguna altra ballarina exòtica que tingués com a punt culminant del seu número l'exhibició fugaç d'un pit nu després d'un trepidant redoblament de timbal, molt abans que les ballarines eròtiques s'haguessin convertit en una cosa normal a Montreal.

Jo era un lector voraç, però us equivocaríeu si consideréssiu això una prova del meu bon gust o la meva sensibilitat. Amb el cor a la mà, i en homenatge a la Clara, haig de reconèixer la baixesa de la meva ànima i el meu malsà esperit competitiu. El que m'hi va fer aficionar no van ser *La mort d'Ivan Íltx* de Tolstoi ni *L'agent secret* de Conrad, sinó l'antiga revista *Liberty*, que precedia cada un dels seus articles amb una nota preliminar dient el temps que es trigava a llegir-lo: cinc minuts i trenta-cinc segons, per exemple. Doncs jo deixava el meu rellotge de polsera d'en Mickey Mouse a sobre de l'hule de quadres de la taula de la cuina, devorava l'article en qüestió en quatre minuts i tres segons, posem per cas, i això em feia sentir un intel·lectual. De la revista *Liberty* vaig passar a les novel·les de butxaca d'en John Marquand

¹ La grafia correcta és Coreo.

de la sèrie *Mr. Moto*, que en aquella època costaven vint-i-cinc cèntims a la barberia d'en Jack i en Moe, a la cantonada de Park Avenue i Laurier, al cor de l'antic barri obrer jueu de Montreal on em vaig criar. Aquest barri havia elegit l'únic comunista (en Fred Rose) que ha arribat a ser parlamentari, ha donat un parell de boxejadors passables (en Louis Alter i en Maxie Berger), la quantitat preceptiva de metges i dentistes, un jugador i propietari de casino famós, més advocats despiadats dels necessaris, una colla de mestres i de milionaris d'estar per casa, uns quants rabins i com a mínim un sospitós d'assassinat: jo.

Recordo nevassos de quasi dos metres d'alt, escales de cargol exteriors que s'havien de netejar de neu a temperatures de sota zero, i, molt abans que existissin els pneumàtics per a la neu, el traüt dels cotxes i els camions pel carrer amb cadenes a les rodes. Llençols glaçats i encarcerats als estenedors de les eixides. A la meva habitació, on el radiador xiulava i cruixia tota la nit, vaig acabar descobrint en Hemingway, en Fitzgerald, en Joyce, la Gertrude Stein i l'Alice Toklas, i també el nostre Morley Callaghan. Vaig arribar als divuit anys envejant les seves aventures a l'estranger, i, producte d'això, l'any 1950 vaig prendre una gran decisió.

Ai, l'any 1950! Va ser l'últim any que en Bill Durnan, guanyador cinc vegades del trofeu Vezina com a millor porter de la lliga nord-americana d'hoquei sobre gel, va defensar la porteria dels meus estimats Canadens de Montreal. El 1950, *nos glorieux* tenien una defensa formidable, amb el jove Doug Harvey com a puntal. En aquella època només quedaven dos dels tres membres de la seva famosa línia ofensiva: a falta d'en Hector «Toe» Blake, que es va retirar el 1948, en Maurice «Rocket» Richard i l'Elmer Lach atacaven acompanyats d'en Floyd «Busher» Curry. Van acabar segons a la lliga darrere els malparits del Detroit, i, cobrint-se de vergonya per tota la vida, van perdre per quatre partits a un davant dels Rangers de Nova York a les semifinals de la

copa Stanley. Com a mínim, en Rocket Richard va tenir un any passable, perquè va acabar com a segon goleador de la lliga amb quaranta-tres gols i vint-i-dues assistències.²

El cas és que, el 1950, amb vint-i-dos anys, vaig deixar la corista amb qui vivia en un pis de planta baixa de Tupper Street; vaig treure els pocs estalvis que tenia al City and District Savings Bank, uns diners que havia guanyat treballant de cambrer a l'antic Normandy Roof (una feina que em va trobar el meu pare, l'inspector de policia Izzy Panofsky), i vaig comprar passatge a Europa a bord del *Queen Elizabeth*,³ que sortia de Nova York. Innocent com era, estava decidit a buscar l'amistat enriquidora dels que aleshores tenia per nets de cor, els artistes, «els legisladors no reconeguts d'aquest món». Ai, aquells temps en què et podies petonejar impunement amb noietes d'institut! Un, dos, txa-txa-txa. «If I Knew You Were Coming, I'd've Baked a Cake». Les nits de lluna la coberta era plena de noies boniques amb mirinyacs, cotilles, braçalets de turmell i sabates òxford de dos tons, i podies tenir la tranquil·litat que no et denunciarien per agressió sexual quaranta anys més tard per culpa de cap record reprimat d'haver sigut violades tret a la llum per alguna psicoanalista que s'afaitava.

La fama no em va arribar, però la fortuna sí; una fortuna, ben mirat, d'origen humil. Per començar, em va apadrinar un supervivent d'Auschwitz, en Yossel Pinsky, que ens canviava dòlars al tipus de canvi del mercat negre en un reservat amb cortina d'una casa de fotografia de la Rue des Rosiers. Un dia al vespre, en Yossel es va asseure a la taula que jo ocupava a

² En realitat en Richard va acabar quart. En Ted Lindsay, dels Red Wings de Detroit, va quedar primer amb vint-i-tres gols i cinquanta-cinc assistències. En Sid Abel va quedar segon, en Gordie Howe tercer, i a continuació en Richard.

³ Va ser el *Queen Mary*, que va fer el seu últim viatge l'any 1967, en què es va encreuar amb el *Queen Elizabeth* a alta mar a les dotze i deu del migdia del 25 de setembre del 1967.

l'Old Navy, va demanar un *café filtre*, es va tirar set terrossos de sucre a la tassa i em va dir:

—Necessito una persona amb un passaport canadenc vàlid.

—¿Per fer què?

—Per fer diners. ¿Què més queda?—va demanar, traient una navalla suïssa i començant a netejar-se la mica d'ungles que tenia—. Però abans ens hauríem de conèixer una mica més bé. ¿Has sopat?

—No encara.

—Doncs anem a sopar. No pateixis, que no mossego. Vine, noi.

I així va ser com, tot just un any més tard, amb en Yossel fent-me de mestre, em vaig convertir en exportador de formatges francesos a un pròsper Canadà de postguerra. Quan hi vaig tornar, en Yossel em va posar al capdavant d'un concessionari de la casa Vespa per vendre aquelles motos italianes que aleshores feien furor. Al llarg dels anys també vaig fer bons negocis, tenint en Yossel de soci, amb l'oli de l'oliva, igual que en Meyer Lansky de jove; amb peces de tela teixides a l'illa escocesa de Leòdhas agus na Hearadh; amb ferro vell que comprava i venia sense ni tan sols haver-lo vist; amb DC-3s antiquats, alguns dels quals encara cobrien la ruta cap a l'aeroport dels territoris del nord; i, quan en Yossel se'n va anar a Israel, empaitat de prop pels gendarmes, amb antiguitats egípcies robades de tombes petites de la vall dels Reis. Però que consti que tinc principis: no he traficat mai amb armes, drogues ni aliments dietètics.

Al final em vaig convertir en un pecador. A finals dels seixanta vaig començar a produir pel·lícules amb capital canadenc que no es projectaven mai enlloc durant més d'una setmana carregada de tensió però que van acabar fent-me guanyar, i a vegades també als meus avaladors, centenars de milers de dòlars gràcies a un buit fiscal que no van trigar a omplir. Després vaig començar a produir a dojo sèries televisives

de temàtica canadencs prou banals perquè les passessin als Estats Units i, en el cas de la nostra gran sèrie d'èxit *El policia muntada McIver*, que està farcida d'escenes eròtiques en canoes i iglús, també a la Gran Bretanya i en altres països.

Sempre que tocava sabia ballar al so del patriotisme actual, l'últim refugi dels pocavergonyes. Cada vegada que un ministre, un defensor del lliure mercat que cedia a les pressions dels Estats Units, amenaçava de rebutjar la llei que exigia (i finançava fins a l'exageració) tanta porqueria de producció canadencs a la nostra programació, feia un hipòcrita canvi de front, em disfressava de «capità Canadà» i compareixia davant de la comissió. «Estem descrivint el Canadà als canadencs—els deia—. Som la memòria d'aquest país, l'esperit d'aquest país, l'essència d'aquest país, l'últim bastió que ens queda si no volem ser engolits pel poderós imperia- lisme cultural dels nostres veïns del sud».

Divago.

En la nostra època a l'estranger, provincians amants de la gresca com érem, feliços de ser a París, embriagats per la bellesa del que ens envoltava, ens resistíem a tornar-nos-en a la nostra habitació d'hotel de la Rive Gauche per por de despertar-nos una altra vegada a casa, reclamats per uns pares que ens recordarien quants diners havien gastat en la nostra educació i que ja començava a ser hora de posar-se a treballar. En el meu cas, a cap de les cartes que rebia del meu pare per correu aeri no hi faltava una al·lusió mordaç o altra: «¿Saps en Yankel Schneider, aquell nano que tartamudejava? Doncs fa de censor jurat de comptes i va amb un Buick».

Dintre la nostra alegre colla hi havia dos pintors, per dir-ne d'alguna manera, tots dos de Nova York. Eren la Clara, que estava com una regadora, i en Leo Bishinsky, que era un puta i que artísticament se'n va sortir més bé encara que en Wellington, el d'aquella batalla en una ciutat de Bèlgica.⁴ Va

⁴ Waterloo, on el duc de Wellington i el mariscal de camp prussià Geb-

abandonar un ball per anar-hi, o va interrompre una partida de boles; no, aquest va ser en Drake.

En Leo feia servir com a taller un garatge de Montparnasse, on executava els seus grans tríptics, barrejant les pintures en galledes i pintant sobre la tela amb un pal de fregar. A vegades feia giravoltar el pal de fregar, s'enretirava quatre metres i el deixava anar. Un dia que jo hi era, i que fumàvem un porro, em va tirar el pal de fregar i em va dir:

—Prova-ho.

—¿Vols dir?

—Sí, home.

Vaig pensar: «D'aquí no gaire, en Leo s'afaitarà la barba i es tallarà els cabells i entrarà a treballar en una agència publicitària de Nova York».

M'equivocava de mig a mig.

Qui havia de dir que quaranta anys més tard les monstrositats d'en Leo estarien penjades a la Tate, el Guggenheim, el MOMA i la National Gallery de Washington, i que d'altres es vendrien per milions de dòlars a especialistes en bons d'alt risc, a gurús de l'arbitratge o a col·leccionistes japonesos que sovint milloraven les seves ofertes! Qui s'havia d'imaginar que l'atrotinat Renault dos cavalls⁵ d'en Leo seria substituït algun dia, en un garatge d'Amagansett per a deu cotxes, per un Rolls-Royce Silver Cloud, un Morgan antic, un Ferrari 250 Berlinetta i un Alfa Romeo, entre altres joguines; o que, si jo alguna vegada esmentava el seu nom, se'm pogués acusar de fer-ho per impressionar. En Leo ha sortit a la portada del *Vanity Fair* disfressat de Mefistòfil, carregat de banyes, amb una capa magenta i amb tot de cues, pintant símbols màgics sobre el cos despullat d'una de les aspirants a estrella del moment.

hard Leberecht von Blücher van derrotar Napoleó el 18 de juny del 1815.

⁵ De fet, el dos cavalls era un Citroën. Es va presentar al saló de l'automòbil de París del 1948, i es va retirar de la producció l'any 1990.